

po121204d
TISKOVÁ ZPRÁVA

**Centrum pro výzkum
veřejného mínění Sociologický
ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: paulina.tabery@soc.cas.cz

Rozdělení Československa: 20 let od vzniku samostatné ČR a SR

Technické parametry ČR

Výzkum:	<i>Naše společnost, v12-11</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>5. 11. – 12. 11. 2012</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (Oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1267</i>
Počet dotázaných od 18 let:	<i>1212</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PO.9, PO.10, PO.11, PO.92, PO.93, PO.94, PO.95, PO.96, PO.97, PO.98, PO.99, PO.66, PO.100, PO.101, OV.196</i>

Technické parametry SR

Realizátor:	<i>Inštitút pre verejné otázky; sběr dat agentura FOCUS</i>
Termín terénního šetření:	<i>7. 11. – 11. 11. 2012</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (Oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání, národnost</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Štatistický úrad SR</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo SR ve věku od 18 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1013</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Zveřejněno dne:	<i>4. prosince 2012</i>
Zpracovaly:	<i>Zora Bútorová, Inštitút pre verejné otázky Paulína Tabery, CVVM</i>

Začátkem příštího roku uplyne 20 let od rozdělení Československa na dvě samostatné republiky. Při příležitosti tohoto výročí provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., a Inštitút pre verejné otázky Bratislava ve spolupráci s agenturou Focus výzkumy mapující názory české a slovenské veřejnosti ohledně rozdělení i vzniku samostatných států.

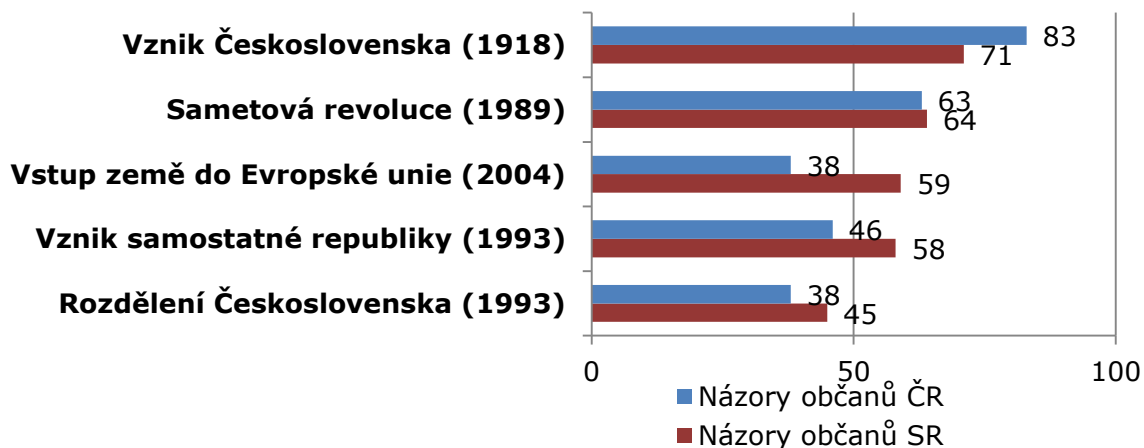
První z otázek zjišťovala postavení rozdělení Československa a vzniku samostatných republik¹ mezi vybranými historickými událostmi. Respondenti měli zhodnotit, zda je dobře, či špatně, že se daná událost odehrála (respondenti hodnotili na sedmibodové škále, kde 1 znamenalo, že je velmi dobře a 7, že je velmi špatně, že se událost stala). Vznik Československa v roce 1918 a Sametová revoluce dosahují v obou zemích převážně pozitivních hodnocení, přičemž vznik první republiky je v Česku vnímán ještě o něco lépe než na Slovensku.

Rozdělení Československa je v tomto srovnání vnímáno relativně nejhůře; i tak se však necelé dvě pětiny obyvatel ČR a více než dvě pětiny občanů SR kloní k názoru, že je dobře, že se to stalo. Vznik svrchovaného státu je přitom vnímán lépe než rozdělení federace: v ČR jej pozitivně hodnotí více než dvě pětiny a v SR téměř tři pětiny lidí.

V hodnocení vstupu do Evropské unie se země odlišují nejvíce: zatímco v Česku k této události zaujímají příznivý postoj necelé dvě pětiny, na Slovensku jsou to téměř tři pětiny obyvatel.

Zatímco co tedy v České republice jsou z uvedených historických událostí převážně příznivě hodnoceny pouze vznik ČSR v roce 1918 a Sametová revoluce v roce 1989, na Slovensku většina občanů pokládá za kladné historické události i vznik samostatné Slovenské republiky a její vstup do Evropské unie.

Graf 1. Hodnocení historických událostí v ČR a SR
(% kladného hodnocení - známky 1 - 3 (je dobře, že se to stalo)
na 7-stupňové škále)

¹ V každé ze zemí byla položena otázka na vznik země samotné, tedy v Česku na vznik České republiky a na Slovensku na vznik Slovenské republiky.

Znění otázky: CZ: Jak hodnotíte následující historické události?; SK: Ako hodnotíte nasledujúce historické udalosti? Seznam událostí viz. Graf 1, hodnocení na škále 1-7 od je velmi dobře, že se to stalo (1) po je velmi, špatně, že se to stalo (7).

Podívejme se nyní blíže na vývoj postojů obyvatel k rozdělení Československa. Vzhledem k tomu, že dotazy byly směřovány i na postoje zastávané v roce 1992, do analýzy byli zahrnuti pouze tzv. pamětníci, tedy lidé, kteří byli v době rozdělení plnoletí. V případě Česka třipětinová většina občanů starších 38 let vypovídá, že byla v roce 1992 proti rozdělení. Současný názor je o něco smířlivější, když se tato populace dělí na zhruba stejně velké skupiny zastánců (46 %) a odpůrců (44 %). Jistá část těch, kteří byli kdysi proti rozdělení, si dnes myslí, že to byl správný krok. Většina bývalých odpůrců si však zachovává k rozdělení zdrženlivost a zůstává u svého původního názoru. Výrazná většina slovenských občanů starších 38 let rovněž vypovídá, že v roce 1992 byli proti rozdělení, přičemž rozdíl mezi postoji pro a proti byl o něco vyšší než u českých obyvatel. Změna postoje je v tomto případě ovšem mnohem výraznější, přičemž tento posun nastal právě ve skupině bývalých odpůrců rozdělení. Mezi obyvateli Slovenska ve věku nad 38 let dnes rozdělení schvalují dvě třetiny (65 %) a odmítá jej necelá jedna třetina (30 %).

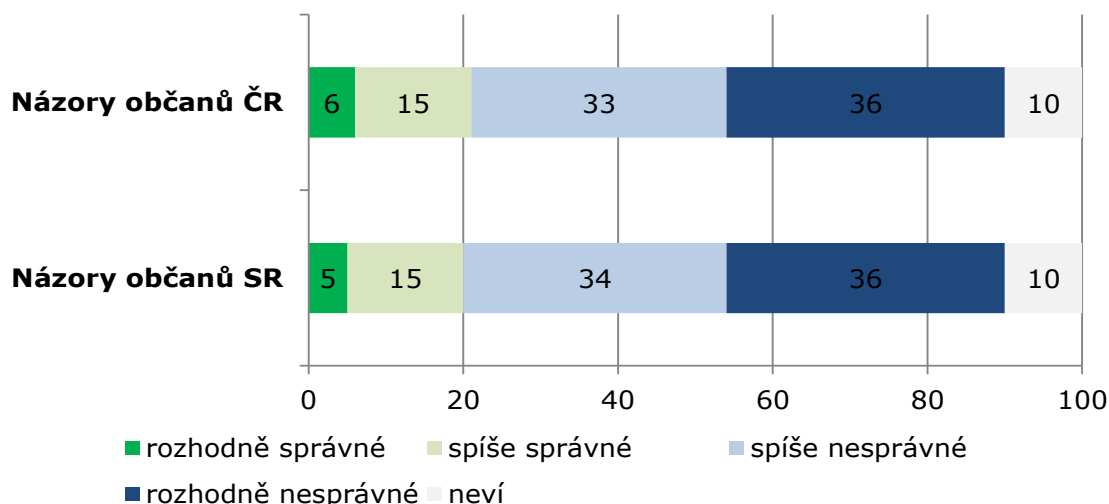
Tabulka 1. Postoje občanů ČR a SR k rozdělení společného státu
(názory „pamětníků“ - lidí 38+ deklarované v listopadu 2012)

	Česká republika		Slovenská republika	
	Původní postoj v roce 1992/3	Aktuální postoj	Původní postoj v roce 1992/3	Aktuální postoj
Pro rozdělení	33	46	29	65
Proti rozdělení	59	44	66	30
Neví	8	10	5	5
Celkem	100	100	100	100

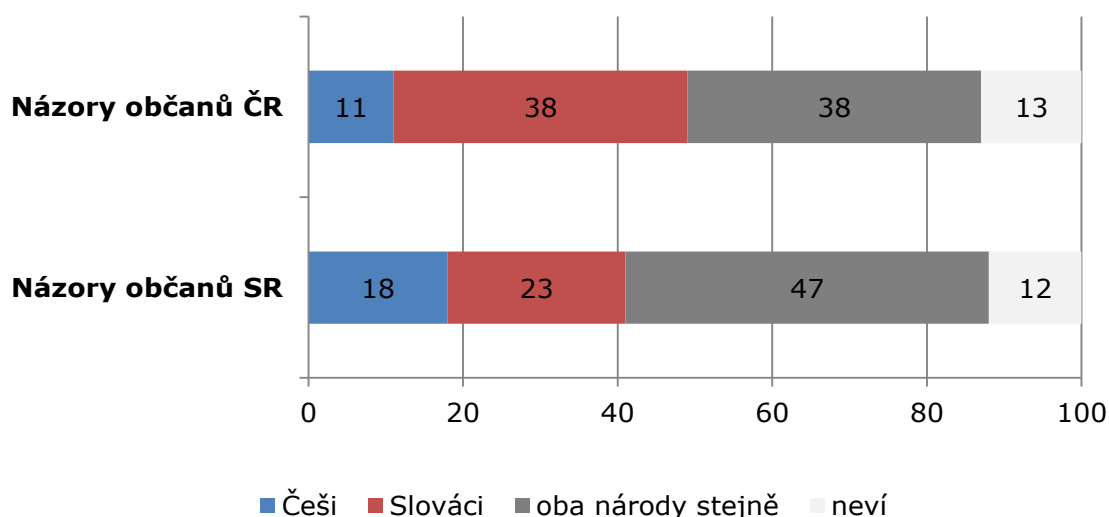
Pozn.: N v ČR = 778, v SR = 630.

V obou státech výrazně převládá kritický názor na rozhodnutí politiků rozdělit společný stát bez toho, že by se k tomu veřejnost mohla vyjádřit². V Česku i na Slovensku si přibližně 70 % lidí myslí, že rozdělení bez referenda bylo nesprávné, opačný názor zastává zhruba pětina.

² Znění otázky: CZ: O rozdělení Československa rozhodli politici bez toho, že by se občané k tomu mohli vyjádřit v referendu. Bylo rozdělení bez referenda, podle Vás, správné nebo nesprávné?; SK: O rozdělení Česko-Slovenska rozhodli politici bez toho, aby sa občania k nemu mohli vyjádriť v referende. Bolo rozdelenie bez referenda, podľa vás, správne alebo nesprávne?"

Graf 2. Bylo rozdělení bez referenda správné?

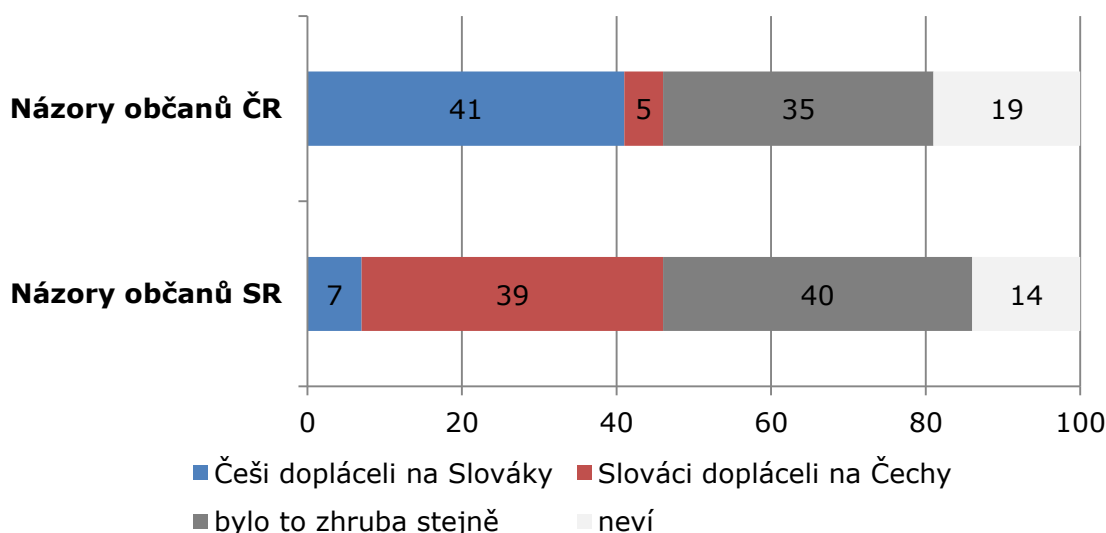
Jak si občané obou zemí po 20 letech interpretují příčiny rozdělení společného státu? Kdo podle nich více přispěl k rozdělení federace?³ Dvě pětiny obyvatel České republiky připisují výraznější podíl na rozdělení slovenské straně, stejná část vidí podíl na obou stranách (po 38 %). Pouze desetina spatřuje větší vinu na české straně (11 %). Občané Slovenska vidí situaci poněkud odlišně: největší, téměř poloviční podíl (47 %) zastává názor, že k rozdělení přispěly oba národy stejně, poté připisují podíl sobě (23 %) a necelá pětina (18 %) Čechům. Přesvědčení o slovenském podílu je tedy na české straně poměrně silné, zatímco obyvatelé Slovenska se přiklání spíše k interpretaci o stejném podílu obou partnerů na rozpadu společného státu.

Graf 3. Kdo více přispěl k rozdělení Československa?

³ Znění otázky: CZ: Kdo podle Vás více přispěl k rozdělení Československa: Češi nebo Slováci?; SK: Kto - podľa vás - väčšmi prispel k rozdeleniu Česko-Slovenska: Češi alebo Slováci?

Ještě odlišnější, přímo zrcadlově obrácené, jsou názory na to, kdo na koho doplácel⁴. Podíl těch, kteří si myslí, že oba národy na tom byly zhruba stejně, je v obou zemích podobný (35 % v ČR, resp. 40 % v SR), ovšem obyvatelé České republiky si pak myslí, že Češi dopláceli na Slováky, a naopak občané Slovenska, že Slováci dopláceli na Čechy. Jak je vidět v této otázce, i po dvaceti letech od rozdělení je v obou zemích poměrně velký podíl těch, kteří mají pocit, že situace nebyla vyvážená a vinu za to kladou druhé straně. Srovnání se staršími výzkumy na Slovensku ukazuje, že v době dělení federace bylo přesvědčení o doplácení Slováků na Čechy více rozšířené, ale v průběhu prvního desetiletí samostatnosti se ustálilo přibližně na dnešní úrovni. Dá se tedy předpokládat, že mínění o „doplácení na toho druhého“ od doby eskalovaných emocí v České republice také poněkud oslabilo.

Graf 4. Kdo na koho doplácel?

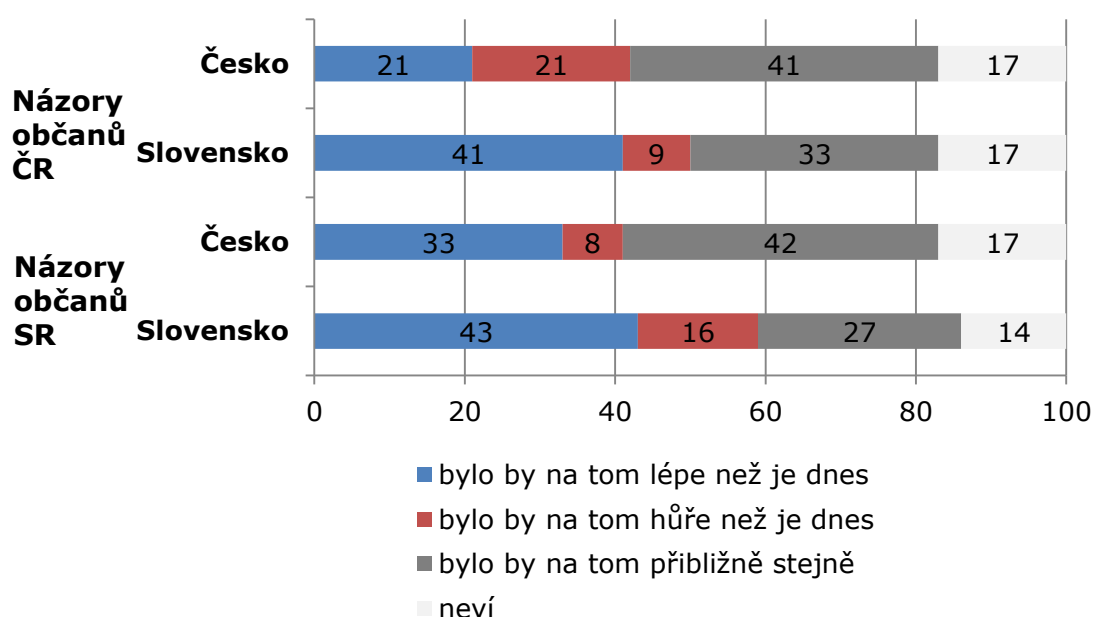
Respondenti v obou zemích odpovídali i na hypotetickou otázku, jak by se situace v jednotlivých zemích vyvíjela, pokud by se Československo nerozdělilo⁵. Pokud jde o hypotetickou situaci České republiky jako součásti společného státu, nejčastěji se lidé v obou zemích shodují v názoru, že Česko by ve společném

⁴ Znění otázky: CZ: Ve společném státě se často vedly spory o tom, kdo na koho doplácí. Jak to bylo, podle Vás?; V spoločnom štáte sa často viedli spory o tom, kto na koho dopláca. Ako to bolo - podľa vás?

⁵ Znění otázky: CZ: Představte si, že by se Československo nerozdělilo a vydrželo pohromadě jako jeden stát. Jak by na tom dnes bylo Česko? / A jak by na tom dnes bylo Slovensko?; SK: Predstavte si, že by sa Česko-Slovensko nerozdelilo a udržalo pohromade ako jeden štát. Ako by na tom dnes bolo Slovensko? / A ako by na tom dnes bolo Česko?

státě bylo na tom přibližně stejně jako dnes: tento postoj zaujímají přibližně dvě pětiny. Pouze pětina českých a třetina slovenských občanů si myslí, že by na tom Česko bylo lépe než dnes. Jiný je pohled na hypotetickou situaci Slovenska: v tomto případě se přibližně dvě pětiny Čechů i Slováků domnívají, že by se mu lépe dařilo ve společném státě a pouze třetina Čechů a čtvrtina Slováků si myslí, že by na tom bylo stejně. Názor, že Slovensko jako součást společného státu by český rozvoj brzdilo, zastává pětina Čechů (21 %), zatímco podobný účinek setrvání ve společném státě předpokládá pro Slovensko necelá pětina slovenských občanů (16 %).

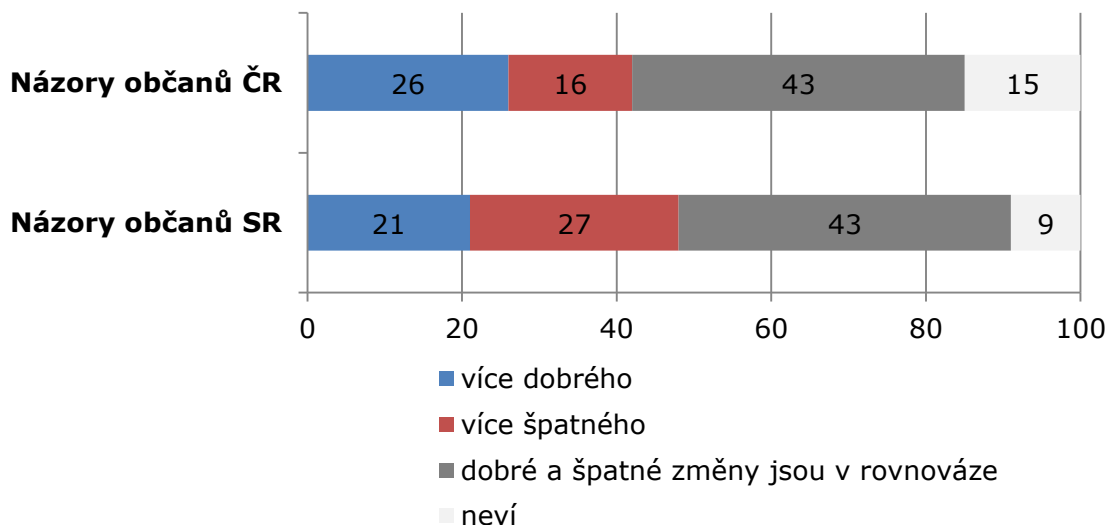
Graf 5. Pokud by se Československo nerozdělilo, jak by na tom dnes bylo...?

Nyní se podívejme, jak Češi a Slováci hodnotí důsledky vzniku samostatných států⁶. Největší podíl lidí (43 %) v obou zemích se kloní k názoru, že dobré a špatné změny, které vznik samostatného státu jejich zemi přinesl, jsou v rovnováze. Slováci jsou však o něco kritičtější než Češi, když ve větší míře uvádí, že vznik samostatného státu přinesl pro ně více špatného než dobrého (27 % v SR a 16 % v ČR).

⁶ Znění otázky: CZ: Pokud byste měl celkově zhodnotit vznik samostatné České republiky po rozdělení Československa, přinesl, podle Vás, Česku...; SK: Ak by ste však mali celkovo zhodnotiť vznik samostatnej SR priniesol, podľa vás, pre Slovensko

Graf 6. Vznik samostatné republiky přinesl Česku/Slovensku?

V obou výzkumech jsme otevřenou otázkou (tedy otázkou bez předem nabídnutých možností odpovědí) zjišťovali, v čem konkrétně vidí Češi a Slováci plusy a mínusy rozdělení federace⁷. V obou zemích je za největší zisk rozdělení považována samostatnost, nezávislost a suverenita, přičemž na Slovensku je důraz na tuto charakteristiku zisků z rozdělení větší, jak lze vyčíst i z dalších zmiňovaných skutečností, jako jsou mezinárodní uznání, větší sebevědomí, pocit zodpovědnosti a existence vlastních institucí a politické reprezentace. Všechny tyto položky souhrnně odkazují k důležitosti hodnoty svébytnosti na Slovensku. Dalšími jmenovanými, i když mnohem méně četnými zisky jsou lepší ekonomika – v Česku ovšem o něco častěji než na Slovensku – a vlastní měna, přičemž v SR si pod ní většina respondentů představuje euro, zatímco v ČR je to česká koruna, a naopak je oceňovaná možnost nemít euro. Nezanedbatelná část populace v obou zemích (v ČR přibližně dvě pětiny a v SR necelá třetina) si myslí, že rozdělením se nezískalo nic, případně neumí na otázku odpovědět.

⁷ Znění otázky: CZ - Co jsme my v České republice podle Vás rozdělením Československa a vznikem samostatného státu získali? A co jsme ztratili?; Čo sme my na Slovensku - podľa vás - rozdělením Česko-Slovenska a vznikom samostatného štátu získali? A čo sme stratili? Uvedte, prosím, najviac tri odpovede.

Tabulka 2. Zisky z rozdělení ČSFR očima občanů ČR a SR (v %)

Co získala ČR z rozdělení?		Co získalo Slovensko z rozdělení?	
Samostatnost, nezávislost, svoboda, suverenita	22	Samostatnost, nezávislost, svoboda, suverenita	49
Lepší ekonomika a ekonomická politika	7	Mezinárodní uznání a zviditelnění SR, členství v EU a jiných mezinárodních organizacích	5
Klid, stabilita, méně politických sporů	6	Vlastní měna – slovenská koruna, euro	4
Nedoplácíme už na Slováky, nemusíme je podporovat	4	Větší sebevědomí, silnější pocit zodpovědnosti, zkušenosti z budování státu	3
Efektivnější rozhodování a spravování státu	3	Vlastní politické instituce a reprezentace	3
Vlastní měna - česká koruna, ne euro	2	Lepší ekonomika a ekonomická politika	3
Dobré jméno a respekt za klidné rozdělení	1	Vlastní státní symboly	2
Slováci už nemohou obviňovat Čechy, že na ně doplácí	1	Nedoplácíme už na Čechy, nemusíme se nikomu podřizovat	1
Nic jsme nezískali	24	Nic jsme nezískali	16
Neví	18	Neví	13

Pozn.: Srovnání dle první odpovědi na otevřenou otázku.

A co Češi a Slováci rozdělením ztratili? V České republice je kladen důraz na zmenšení území a počtu obyvatel, na Slovensku jsou reflektovány především ekonomické ztráty. Oba národy stejně pociťují ztrátu sounáležitosti a společného prostoru pro vztahy a spolupráci. Jmenované, i když v menší míře, je také oslabení mezinárodní pozice, které v očích občanů Slovenska souvisí se zmenšením státu a počtu obyvatel. Na české straně se v nezanedbatelném podílu objevuje příroda a přírodní krásy, které už obyvatelům nepatří, s čím souvisí také složitější cestování na Slovensko. Přibližně stejná část občanů obou států pociťuje jako ztrátu ochuzení, zúžení prostoru společné kultury a historie.

Zhruba třetina lidí v obou státech nevnímala, resp. neuměla uvést žádné ztráty z rozdělení federace.

Tabulka 3. Ztráty z rozdělení ČSFR očima občanů ČR a SR (v %)

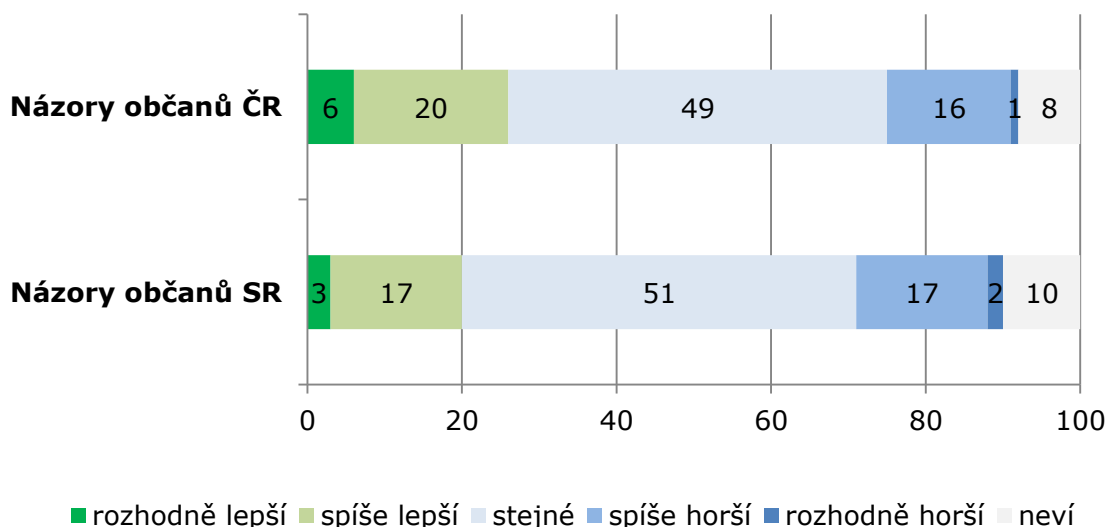
Co ztratila ČR rozdělením?		Co ztratilo Slovensko rozdělením?	
Zmenšení území a počtu obyvatel	19	Ekonomické ztráty (průmysl, konkurenceschopnost, pracovní příležitosti, <i>životní úroveň</i>)	28
Ztráta společného státu založeného na sounáležitosti a spolupráci	16	Ztráta společného státu založeného na sounáležitosti a spolupráci	14
Příroda, přírodní krásy	10	Zmenšení území a počtu obyvatel, <i>politické oslabení státu a jeho bezpečnosti</i>	9
Ekonomické ztráty (průmysl, konkurenceschopnost, pracovní příležitosti)	5	Slabší mezinárodní postavení nového státu, menší respekt ve světě	4
Slabší mezinárodní postavení nového státu, menší respekt ve světě	4	Ztráty při nespravedlivém dělení majetku	3
Společná kultura, historie	3	Ztráta státních symbolů a Prahy jako hlavního města	3
Složitější cestování na Slovensko	2	Ztráta společné měny, československé koruny	2
Ztráta společné sportovní reprezentace	1	Společná kultura, historie	2
Oslabená znalost slovenského jazyka	1	Ztráta Václava Havla a dalších politiků a odborníků	1
Ztráta části hymny	1	Méně efektivní rozhodování a spravování státu	1
Nic jsme neztratili	15	Nic jsme neztratili	8
Neví	16	Neví	24

Pozn.: Srovnání dle první odpovědi na otevřenou otázku.

Hodnocení současných vztahů mezi Čechy a Slováky ve srovnání s dobou před rozdělením je v obou zemích velmi podobné⁸. Přibližně polovina lidí zastává názor, že vztahy jsou stejné, necelá pětina je považuje za horší než před rozdělením. Za lepší pokládá tyto vztahy zhruba čtvrtina obyvatel České republiky oproti pětině občanů Slovenska.

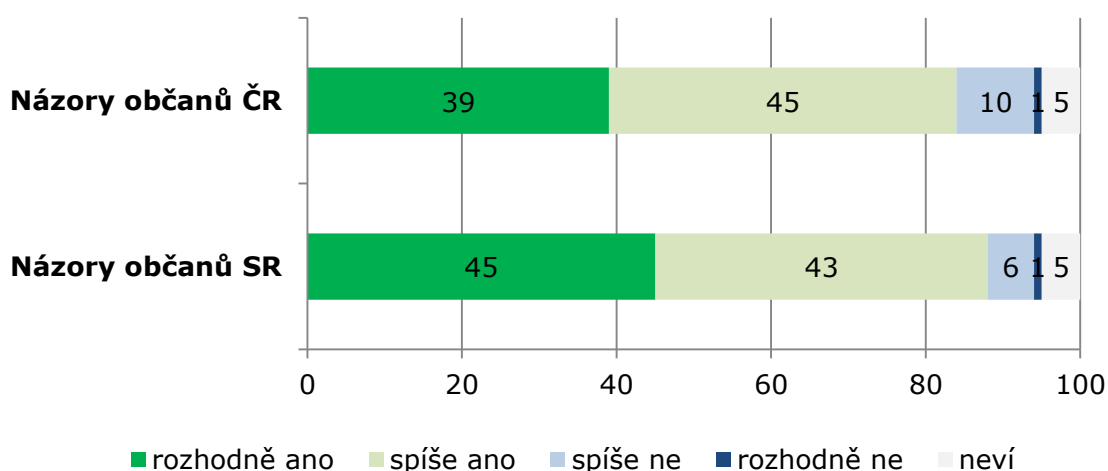
⁸ Znění otázky: CZ: Jsou podle Vás současné vztahy mezi Čechy a Slováky oproti době před rozdělením; SK: Zamyslite sa nad dnešnými vzťahmi medzi Slováckmi a Čechmi. Keď ich porovnáte s obdobím pred rozdelením Česko-Slovenska, dnešné vzťahy sú - podľa vás...

Graf 7. Současné vztahy Čechů a Slováků oproti době před rozdělením jsou:

Podobně se občané obou států shodnou na tom, že Česká republika a Slovensko by měli mít vztahy bližší než s ostatními sousedními zeměmi⁹. Kladné odpovědi v tomto případě zcela převažují a překračují 80%. Na Slovensku je toto přesvědčení o něco silnější, jak je vidět z větší rozhodnosti odpovědí i z celkově vyššího podílu kladného hodnocení.

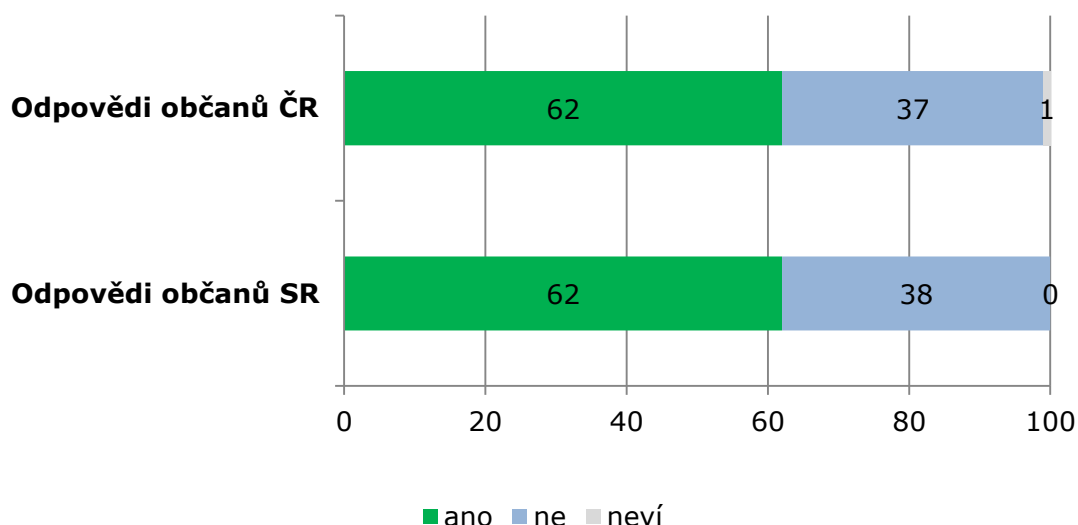
Graf 8. Měly by mít obě země navzájem bližší vztahy než s ostatními sousedními zeměmi?

⁹ Znění: CZ: Měla by podle Vás Česká republika mít se Slovenskem bližší vztahy než s ostatními sousedními zeměmi? SK: Mala by - podľa vás - Slovenská republika mať s Českou republikou bližšie vzťahy ako s ostatnými susednými krajinami?

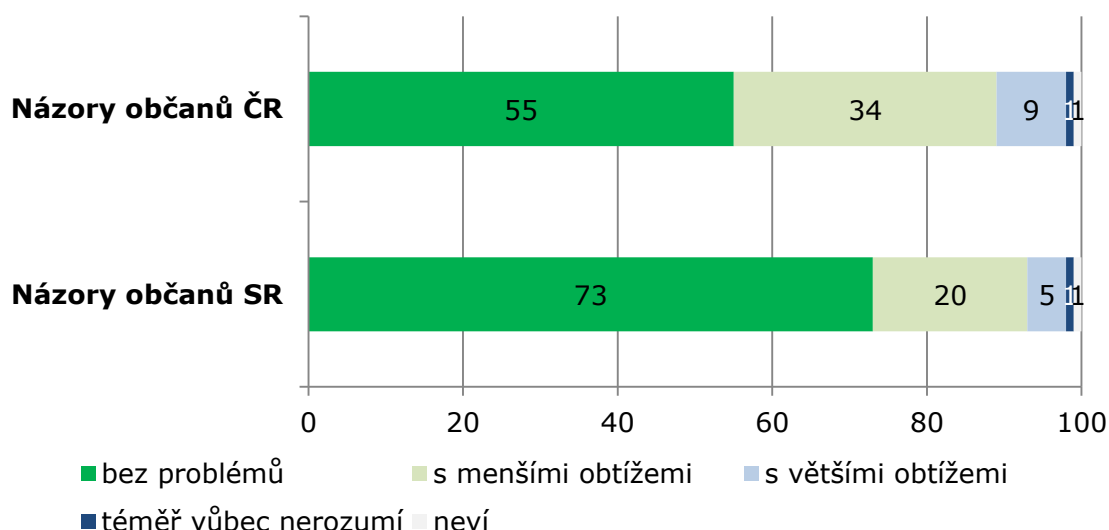
Navzdory rozdělení federace se zachovávají docela časté osobní kontakty mezi příslušníky obou národů¹⁰. Necelé dvě třetiny občanů každé ze zemí deklarují, že mají přátele nebo známé v tom druhém národě.

Graf 9. Máte přátele, známé mezi Slováky/Čechy?

Větší rozdíly se projevují v porozumění jazyku druhého národa¹¹. Obyvatelé Slovenska českému jazyku rozumějí lépe, když bezproblémové porozumění jazyku druhého národa deklarují zhruba tři čtvrtiny z nich, zatímco u občanů Česka je to 55 %. Pokud je však započtena i varianta „s menšími obtížemi“, potom slovenštině rozumí 89 % Čechů a o znalosti češtiny vypovídá 93 % Slováků.

Graf 10. Nakolik lidé rozumí jazyku druhé země?

¹⁰ Znění: CZ: Řekněte, prosím, máte přátele nebo známé mezi Slováky?; SK: Povedzte prosím, máte priateľov alebo známych medzi Čechmi?

¹¹ Znění: CZ: Nakolik rozumíte slovenštině?; SK: Do akej miery rozumiete češtine?